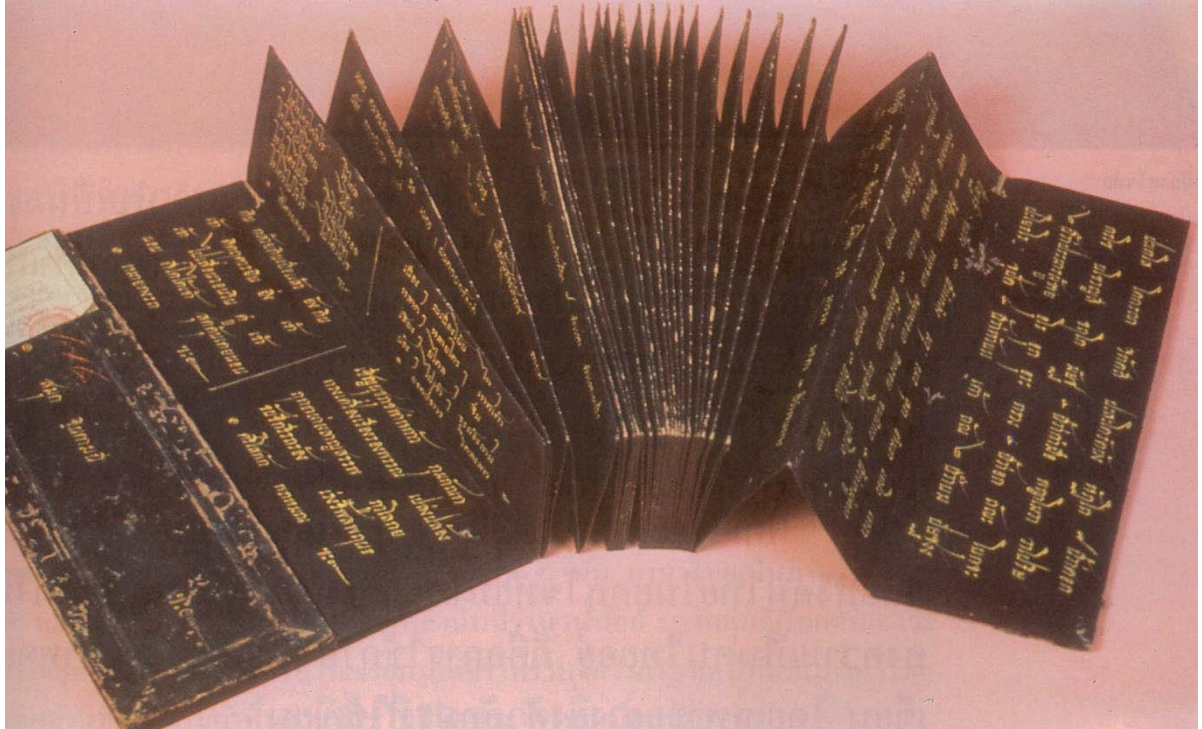

หน่วยที่ 11 วรรณกรรมไทย

ตอนที่ 11.1 ข้อพินิจเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรม

11.1.1 ความหมายของวรรณกรรมและวรรณศิลป์

วรรณกรรมเป็นคำที่แปลมาจากคำ literature มีความหมาย 2 ประการคือ

- ◆ ความหมายกว้าง หมายถึง งานเขียนทุกประเภท
- ◆ ความหมายแคบ หมายถึง หนังสือที่แต่งดี มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ มีความหมายเช่นเดียวกับวรรณคดี

วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์วรรณกรรมที่เกิดอารมณ์สะเทือนใจของผู้ประพันธ์ ซึ่งถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ภาพที่เห็น และจินตนาการมาสู่ผู้อ่านด้วยภาษาอันไพเราะงดงามเหมาะแก่สารที่จะนำเสนอ

วรรณกรรมไทยเป็นงานศิลปะที่ใช้ภาษาบันทึกประสบการณ์ชีวิต วิธีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ขนบประเพณีอันเป็นลักษณะประจำชาติ รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของคนไทยที่สืบทอดกันต่อ ๆ มา

ชนชาติใดที่วรรณกรรมเป็นของตนเอง ย่อมแสดงว่าชาตินั้นเป็นชาติที่เจริญแล้ว เพราะรู้จักใช้ภาษาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

11.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อวรรณกรรม

1. **เหตุการณ์บ้านเมือง** วรรณกรรมจะเจริญหรือเสื่อมขึ้นอยู่กับเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นสำคัญ ถ้าบ้านเมืองสงบสุขก็มีวรรณกรรมเกิดขึ้นมาก หากเกิดศึกสงครามผู้ประพันธ์ก็ไม่มีเวลาสร้างสรรค์วรรณกรรม และภาวะสงครามมีส่วนทำลายวรรณกรรมด้วย

2. **ภาวะผู้นำ** สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาด ทรงส่งเสริมวรรณกรรมและสนับสนุนผู้ประพันธ์วรรณกรรมก็จะเจริญและพระมหากษัตริย์ที่ทรงเชี่ยวชาญการประพันธ์ก็จะทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมทำให้วรรณกรรมเจริญโดดเด่นเป็นพิเศษ

3. **อุปกรณ์การผลิตวรรณกรรม** ในสมัยก่อนประเทศไทยขาดอุปกรณ์การผลิตวรรณกรรมในยุคแรก ๆ จึงจารึกลงบนแผ่นหิน ต่อมาจึงลงบันทึกลงในใบลานบ้าง ก่อนสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ยังไม่มีเครื่องพิมพ์ต้องใช้การเขียนคัดลอกด้วยมือ เป็นเหตุให้วรรณกรรมมีปริมาณจำกัด เผยแพร่ได้น้อยต่อมาเมื่อมีการพิมพ์เกิดขึ้นวรรณกรรมก็แพร่หลายขึ้น

4. **การศึกษาของทวยราษฎร์** สมัยก่อนการศึกษาจำกัดอยู่กลุ่มคนชั้นสูง ผู้ได้รับการศึกษาเป็นผู้อยู่ในราชสกุล ขุนนางข้าราชการ และพระภิกษุ คนสามัญจะมีโอกาสเรียนรู้ภาษาหนังสือจากพระตามวัด สตรีในครอบครัวคนสามัญ จึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ในสมัยดังกล่าว ผู้สร้างและผู้เสพวรรณกรรมจึงจำกัดอยู่ในวงแคบ ต่อมาการศึกษาเริ่มแพร่หลายสู่ทวยราษฎร์ ซึ่งค่อย ๆ เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มาสำเร็จได้มีคนเรียนหนังสือทั่วประเทศในรัชกาลที่ 7 ทำให้ผู้สร้างวรรณกรรม และผู้อ่านเพิ่มจำนวนมากขึ้น วรรณกรรมจึงแพร่หลาย

5. **อิทธิพลต่างประเทศ** อิทธิพลจากต่างประเทศที่เข้าสู่วรรณกรรมไทยในระยะแรก เป็นอิทธิพลจากอินเดีย วรรณคดีพุทธศาสนา และภาษาบาลี สันสกฤต ทำให้เกิดคำใหม่ที่ได้จากการยืมคำในสองภาษานั้น ในสมัยรัตนโกสินทร์เริ่มได้รับอิทธิพลทางตะวันตก ทำให้เกิดวรรณกรรมรูปแบบใหม่ประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น บทละครพูด รวมถึงวรรณกรรมสื่อมวลชน

11.1.3 ประเภทของวรรณกรรม

วรรณกรรมที่บันทึกไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร ทั้งวรรณคดีมรดก และวรรณกรรมปัจจุบัน แบ่งเป็นประเภท ดังนี้

1. **ตามลักษณะการประพันธ์** แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ เป็น ร้อยกรองและร้อยแก้ว ร้อยกรอง แบ่งตามลักษณะคำประพันธ์ต่าง ๆ คือ ร่าย กาพย์ กลอน โคลง และฉันท์ ร้อยแก้ว ในวรรณกรรมปัจจุบันแบ่งเป็น ประเทืองคดี และสารคดี

2. **ตามลักษณะเนื้อหาของคำประพันธ์** แบ่งได้ดังนี้

2.1 **วรรณกรรมที่มีเนื้อหาในแนวจริยธรรมสังคม** จำแนกย่อยได้ดังนี้

- ❖ **วรรณกรรมศาสนาและคำสอน** ทางด้านศาสนาเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาจากพุทธศาสนามีทั้งเรื่องหลักธรรมคำสอน พุทธประวัติ ด้านคำ

สอนมีทั้งสุภาพสิต คำสอนคนทั่ว ๆ ไป และคำสอนกลุ่มคนเฉพาะเจาะจง

- ❖ **วรรณกรรมเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม** หมายถึง วรรณกรรมประเภทที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบพิธีและวรรณกรรมที่อธิบายประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ลิลิตโองการแข่งน้ำ พระราชนิพนธ์ 12 เดือน
- ❖ **วรรณกรรมเชิงประวัติ** หมายถึง วรรณกรรมที่บันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองในอดีต รวมถึงวรรณกรรมสดุดีวีรบุรุษ วรรณกรรมยอพระเกียรติ

2.2 **วรรณกรรมที่มีเนื้อหาแนววรรณศิลป์** หมายถึง วรรณกรรมที่มุ่งให้ความบันเทิง เป็นเรื่องสำคัญเนื้อเรื่องสนุก จำแนกย่อยตามลักษณะของเนื้อหาได้ดังนี้

- ❖ **วรรณกรรมนิทานร้อยกรอง** เป็นวรรณกรรมที่เนื้อหาเป็นเรื่องนิทานหรือนิยาย หรือเรื่องเล่าที่เก่าแก่แต่เดิมหรือผูกเรื่องขึ้นใหม่ ประพันธ์ด้วยร้อยกรอง
- ❖ **วรรณกรรมบทละคร** เป็นวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงละครรำ ในแบบต่าง ๆ เนื้อเรื่อง ประเภทนิทาน นิยาย เช่นเดียวกับนิทานร้อยกรอง เช่น บทละครใน ละครนอก ละครดึกดำบรรพ์
- ❖ **วรรณกรรมนิราศ** เป็นวรรณกรรมบันทึกการเดินทาง กวีมุ่งแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องจากบุคคลอื่นเป็นที่รัก รวมถึงวรรณกรรมที่มีแนวเขียนแบบนิราศโดยกวีมิได้เดินทาง

2.3 **วรรณกรรมปัจจุบัน** หมายถึง วรรณกรรมแนวใหม่ที่ได้รับความนิยมจากตะวันตก แยกย่อยได้เป็นประเภทบันเทิงคดี สารคดี และบทละครสมัยใหม่ เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

- ❖ **บันเทิงคดี** หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้นไม่ใช่เรื่องจริง แต่อาจนำเค้าเรื่องจริงมาแต่งได้ เรื่องบันเทิงคดีมุ่งสร้างความเพลิดเพลินบันเทิงใจแก่ผู้อ่าน แต่อาจมีแง่คิดมีเรื่องของชีวิตให้ศึกษาได้

บันเทิงคดีสมัยใหม่คือ เรื่องสั้น และนวนิยาย เป็นเรื่องเล่าสมมติทำนองเดียวกับนิยาย นิทานสมัยก่อน แต่มีความสมจริงมากขึ้น **นวนิยาย** มีองค์ประกอบสำคัญคือ มีแนวคิด โครงเรื่อง ตัวละคร ฉากบทสนทนา บรรยากาศ น้ำเสียง **เรื่องสั้น** มีองค์ประกอบคล้ายกันแต่จะมีแนวคิดเพียงอย่างเดียวอาจไม่มีโครงเรื่องหรือบทสนทนาก็ได้ มีตัวละครไม่มาก การบรรยายเรื่องใช้ภาษาสั้น กระชับ ในยุคแรก ๆ คนไม่ค่อยเข้าใจเพราะคิดว่าน่าเรื่องจริงมาเขียน ในสมัยรัชกาลที่ 5 เรื่องสั้นยังไม่สมบูรณ์แบบมากนัก เรื่องสั้นในสมัยรัชกาลที่ 6 มีความสมจริงมากขึ้น และมีลักษณะเป็นไทยมากขึ้น

เรื่องสั้น พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เป็นวรรณกรรมที่ผู้อ่านสนใจเพราะไม่ต้องใช้เวลาอ่านมาก เรื่องสั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง มีนักเขียนเรื่องสั้นเกิดขึ้นมากในปัจจุบัน ลักษณะของเรื่องสั้นก็มีความหลากหลายมากขึ้น แนวคิดในเรื่องสั้นมีตั้งแต่ เรื่องรัก ๆ ธรรมดา แนวคิดทางการเมือง ทางมนุษยธรรม มีการประกวดเรื่องสั้น ทำให้คนสนใจเขียนสนใจอ่านมากขึ้น

นวนิยาย เริ่มแรกมีการแปลเรื่องของประเทศ เรื่องที่รู้จักกันดีคือเรื่อง “ความพยาบาท” ที่ “แม่วัน” แปลจากเรื่องของนักประพันธ์สตรีชาวอังกฤษ “แม่วัน” เป็นนามแฝงของ “พระยาสุรินทรราชา” (นกยูง วิเศษกุล) ต่อมามีการแปลเรื่องอื่นอีกมาก

นวนิยายมีพัฒนาการขึ้นโดยลำดับ ถ่ายทอดชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน รวมทั้งความคิดความเชื่อต่าง ๆ ในยุคของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติไม่ถูกต้อง ก็จะมีนวนิยายที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างรุนแรง บางยุคที่มีผู้นำเผด็จการ นักเขียนไม่สามารถเขียนเกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้ ก็มักจะหันไปเขียนเรื่องเบา ๆ ที่ไร้ปัญหา

นอกจากเรื่องสั้นและนวนิยายยังมีกวีนิพนธ์สมัยใหม่ ซึ่งมีทั้งบทกวีที่แสดงอารมณ์และแสดงความคิด กวีนิพนธ์สมัยใหม่จะนิยมเขียนกันเป็นบทเป็นตอนสั้น ๆ ไม่เขียนเรื่องยาวอย่างสมัยก่อน สภาพบ้านเมืองในปัจจุบันทำให้นักเขียนมีเสรีภาพมากขึ้น ประกอบกับมีการให้รางวัลวรรณกรรม ทำให้มีผู้สนใจการเขียนและอ่านวรรณกรรมปัจจุบันมากขึ้น

11.1.3 วรรณกรรมประเภทสารคดี

เป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องจริงไม่ใช่สมมติแบบบันเทิงคดี วรรณกรรมไทยประเภทสารคดีมีมานานแล้ว แต่มีไม่มาก แบ่งตามประเภทเนื้อหาได้ดังนี้

❖ **สารคดีท่องเที่ยว** ผู้ประพันธ์จะเล่าประสบการณ์ที่พบเมื่อไปท่องเที่ยวที่ใดที่หนึ่ง ผู้แต่งที่ดีจะเล่าประสบการณ์และค้นคว้าเพิ่มเติมเรียบเรียงให้นำอ่าน สารคดีท่องเที่ยวจึงให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่าน

❖ **สารคดีชีวประวัติ** เป็นเรื่องของประวัติบุคคล ถ้าเจ้าของประวัติเขียนเอง เรียกว่า “อัตชีวประวัติ” เรื่องประวัติบุคคลเป็นเรื่องน่าสนใจ ผู้อ่านได้เห็นการดำเนินชีวิต ความสำเร็จ ความล้มเหลว ทัศนคติในการดำรงชีวิต การอ่านชีวประวัติจะทำให้ผู้อ่านรู้จักใคร่ตรง เข้าใจชีวิตดีขึ้น

❖ **สารคดีประเภทให้ความรู้** สารคดีประเภทนี้มีเป็นจำนวนมากหลายประเภท หลากสาระความรู้ การอ่านสารคดีทำให้เกิดความรอบรู้ ไม่ว่าจะอ่านประเภทใด

วรรณกรรมประเภทสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งรายวัน รายสัปดาห์ รวมถึงนิตยสารซึ่งออกตามเวลา มีทั้งรายสัปดาห์ รายบักษ์ รายเดือน และวารสารของหน่วยงานต่าง ๆ

วรรณกรรมประเภทสื่อมวลชนเริ่มมีในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นหนังสือพิมพ์รายบักษ์ ที่ชาวต่างประเทศจัดทำขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 4 ก็มีหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ รายปีเพิ่มขึ้นที่น่าสนใจก็คือมีหนังสือของทางราชการชื่อ “ราชกิจจานุเบกษา” มาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมสื่อมวลชน

ชนพัฒนาขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมาก รวมทั้งหนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่อง เฉพาะกิจ เช่น หนังสือกีฬา ประเภทต่าง ๆ เรื่องสุขภาพ อนามัย การครัว ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่

ปัจจุบันวรรณกรรมสื่อมวลชนมีจำนวนมากหลากหลาย จนไม่สามารถอ่านได้หมด ผู้อ่านจึงต้องเลือกอ่านเพื่อให้ได้ความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง และมีคุณค่า

คำถามท้ายหน่วย

ข้อ 1 วรรณกรรมและวรรณคดี หมายถึงอะไร

ตอบ วรรณกรรม มีความหมาย 2 อย่างคือ 1) ความหมายกว้าง หมายถึงงานเขียนทุกประเภท ทุกชนิด

2) ความหมายแคบ หมายถึง งานเขียนที่แต่งดี เป็นงานสร้างสรรค์ ใช้ศิลปะภาษาที่เรียกว่า วรรณศิลป์

วรรณคดี มีความหมายเช่นเดียวกับ ความหมายแคบของวรรณกรรมในข้อ 2)

ข้อ 2 วรรณศิลป์ มีความหมายและความสำคัญอย่างไร

ตอบ วรรณศิลป์ หมายถึง การใช้ภาษา อย่างมีศิลปะ ในการเรียบเรียงให้เกิดผลทางอารมณ์ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ อารมณ์สะเทือนใจ ความนึกคิด จินตนาการ และการแสดงออก โดยใช้ภาษาบรรยายความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมแก่เนื้อหา

ข้อ 3 วรรณกรรมจะเจริญ หรือเสื่อมขึ้นอยู่กับอะไร เป็นสำคัญ

ตอบ เหตุการณ์บ้านเมืองนั่นคือ เมื่อใดที่บ้านเมืองสงบสุข ก็จะมีวรรณกรรมเกิดขึ้นหลากหลายประเภท แต่ถ้าบ้านเมืองประสบภัยพิบัติ วรรณกรรมก็สูญหาย

ข้อ 4 วรรณกรรมประเภทนิราศ มีลักษณะอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไรบ้าง

ตอบ เป็นวรรณกรรมแสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี คร่ำครวญพรรณนาถึงความระลึกถึงความอาลัยที่จากบ้าน จากหญิงที่รัก เมื่อถึงสถานที่หรือเห็นธรรมชาติต่างๆ ก็นำมาเปรียบเทียบ รำพึงรำพัน มีสำนวนนิราศบางลักษณะที่แต่งแทรกในวรรณกรรมประเภทต่างๆ จะใช้สำนวนนิราศเมื่อตัวละครพลัดพรากจากกัน

นิราศมีประโยชน์ คือ ทำให้เห็นภาพชีวิต สังคม เศรษฐกิจ ที่เสมือนเป็นบันทึกประสบการณ์ของกวีและสะท้อนถึง ภาษา เหตุการณ์ สถานที่ต่างๆที่กวีบันทึกไว้

ข้อ 5 วรรณกรรมเชิงประวัติ มีประโยชน์อย่างไร

ตอบ เป็นบันทึกข้อมูลต่างๆ ของแต่ละสมัย เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมและสังคมไทย ทำให้ทราบถึงความเป็นอยู่ของคนและสภาพบ้านเมืองในแต่ละสมัย

